

Sünnette işçi hakları

Ankara'dan Hamdi Dinçer: "İşçi hakları ile ilgili Kur'ân'ın ve Peygamber Efendimiz'in (asm) ne gibi tavsiyeleri vardır?"

Ceko Etiz: "İnsan için ancak çalıştığının karşılığı vardır" 1 âyetini ahiret için mi anlamalıyız yoksa bu âyet dünyalık çalışmayı da kapsıyor mu?"

İŞÇİ VE İŞÇİ HAKLARI

Kur'ân ahiret hayatını asıl hayat olarak sunar 2, ama dünya hayatını ihmal etmemizi de istemez. "Allah'ın sana verdiği şeylerde ahiret yurdunu ara. Dünyadan da nasibini unutma." 3 diye emreder. İbadeti ihmal etmemek şartıyla dünya için çalışmayı da ibadet sayan bir dinimiz vardır.

Bediüzzaman der ki: "Eğer sen istirahat ve teneffüs vaktini, ruhun rahatına, kalbin teneffüsüne medar olan namaza sarfetsen; o vakit, bereketli nafaka-i dünyeviye ile beraber, senin nafaka-i uhreviyene ve zâd-ı âhiretine ehemmiyetli bir menba olan, iki maden-i manevî bulursun." 4

Dünyalık çalışma mefhumu dinimizde yoktur. Dinimiz ibadeti de, çalışmayı da emrediyor. Ahireti de, dünyayı da kazanmamızı istiyor. Birini kazanıp diğerini kaybetmemizi istemiyor.

Netice itibariyle dünya için çalışmamızın içinde dürüstlük, doğruluk, çalışkanlık, verimlilik, işe ve işçiye hakkını vermek, alın teri ve emek sarf etmek, helalinden kazanmaya dikkat etmek, güvenilirlik, cömertlik ve yardımseverlik gibi daha birçok ahlâkî güzellikler kişiye yalnız sevap kazandırmakla kalmaz, her biri tek başına Cenneti kazandırmaya bile kifayet eder.

GÜÇLÜ VE GÜVENİLİR OLMAK

Kur'ân'da ve hadislerde iş ve işçi hakları ile ilgili dünya kadar belge ve hüküm vardır. Kur'ân'da buyrulur ki:

* "Ölçüyü, tartıyı tam yapın, insanların haklarını ve ücretlerini eksiltmeyin, insanlara

haksızlık etmeyin!" 5

* "Ey iman edenler! Hakkı ayakta tutun, bütün işlerinizde adaleti gerçekleştirin ve adalet numunesi şahitler olun! Bir topluluğa karşı, içinizde beslediğiniz kin ve öfke, sizi adaletsizliğe sürüklemesin. Âdil davranın." 6

Hazret-i Musa (as) kendisine peygamberlik verilmeden önce Medyen bölgesine gitti. Orada davarlarını sulamaya çalışan iki kız kardeş gördü. Onlara yardım etti.

Kızlar eve dönünce babalarına:

"Babacığım! Bu iyi yürekli genci işçi olarak tut! Çalıştıracağın en iyi adamdır; kuvvetli ve güvenilir adamdır!" 7 dediler.

Rivayete göre kızların babası Şuayb Aleyhisselâmdır.

Musa Aleyhisselâm burada on yıl çalıştı, davar güttü. Şuayb Aleyhisselâmın rahle-i tedrisinde nübüvvetin sırlarını öğrendi.

HAK EDİLMİŞ ÜCRET HELÂLDİR

Musa Aleyhisselâmın işe alınmasını tavsiye eden kızların iki gerekçesi iş ve işçi ahlâkı olarak önemlidir: Musa Aleyhisselâmın güçlü ve güvenilir olması. Bunlar iş dünyasında temel vasıflardır. İşveren olsun, işçi olsun güçlü ve güvenilir olmazsa bundan iki taraf da zarar görür.

Kur'ân Hazret-i Musa ile Hazret-i Hızır (as) yolculundan bahseder. Yolları bir köye uğrar. Bu sırada Hızır, yıkılmak üzere olan bir duvarı onarır ve buna karşılık ücret istemez.

Buna karşılık Hazret-i Musa (as) şöyle der: "İsteseydin! İyi bir ücret alabilirdin!" 8

Bu haberden anlaşılan, bir insan ücreti mukabilinde çalıştırılabilir. Tamamen kendi rızasıyla ücretsiz olarak çalışmasında da sakınca yoktur.

İşçi haklarıyla ilgili bazı hadisler de şöyledir:

"Bir işçi çalıştıran kimse, ona vereceği ücreti bildirsin." 9

"İşçiye ücretini teri kurumadan veriniz." 10

"Üç kimse kıyamet gününde beni karşılarında bulacaktır: 1- Benim adımı verip haksızlık eden. 2- Hür insanı satıp parasını yiyen. 3- Bir kimseyi çalıştırıp da, ona

ücretini vermeyen.” 11

“Hiç kimse kendi elinin emeğinden daha temiz bir kazanç elde edemez.” 12

NASIRLAŞMIŞ ELLER

Bir gün Hazret-i Muaz (ra) bahçesinde çalışmış, dönüşte Peygamber Efendimiz (asm) ile musafaha yapmıştı. Peygamber Efendimiz (asm):

“Muaz! Ellerin nasırlaşmış!” buyurdu. Hazret-i Muaz (ra):

“Evet ya Resulallah! Kazmayla toprağı kazıyorum. Çoluk çocuğumun nafakası için...”

Peygamber Efendimiz (asm) Hazret-i Muaz'ın (ra) alnından öperek:

“Bu eli Cehennem yakmaz!” buyurdu.

Yine bir gün genç bir dilenci çıka geldi. Peygamber Efendimiz (asm) Hazret-i Ali'yi adamın evine gönderdi. Evinde bir kilim ile boş bir tencereden başka bir şey yoktu. Peygamber Efendimiz (asm) o kilim ile tencerenin pazarda satılarak ip alınmasını emretti. Ardından dilenciye ipi uzatarak, “Dağlardan odun topla getir, pazarda sat! Kırk gün sana müsaade. Bu süre zarfında evinin ihtiyaçlarını biz göreceğiz!” buyurdu.

Adam odun sattı. Kazancı öyle bereketlendi ki, kırk gün sonra Medine'de ticarethane açtı. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (asm):

“İpinizi alarak dağdan odun toplayıp satmanız, birisinden bir şey istemenizden daha hayırlıdır.”¹³

Hazret-i İsa Aleyhisselam'a bazen gökten sofralar iniyordu.

Bir gün havarilerinden biri: “Ya İsa! Cenab-ı Allah bizi ne çok seviyor. Bizi gaybından rızklandırıyor!” dedi.

Hazret-i İsa (as):

“Öyle deme! Cenab-ı Hak alinteri ile çalışıp kazananı daha çok sever. Size gelince... Size acıdığı için gaybından gönderiyor.” Dedi.

İŞÇİNİN HAKKI KUTSALDIR

Mağara hadisi olarak da bilinen uzunca bir hadiste Resulullah Efendimiz (asm) eski zamanda bir taşın düşmesiyle mağarada sıkışıp kalan üç kişinin yaşadıklarını anlatır.

Bu kişilerin Allah'tan başka kimseleri bulunmamaktadır. Birbirlerine derler ki:

“Bir salih ameliniz varsa onu şefaathçi edin de Allah'tan yardım isteyin.”

Birisi anne babasına yaptığı iyiliği zikreder, diğeri harama gireceği anda Allah korkusuyla haramdan vazgeçişini zikreder. Üçüncüsü der ki:

“Rabbim, yanımda çok işçi çalıştırdım. Bir gün bir işçi, teklif ettiğim ücreti azımsadı, hak ettiği koyunu almadan çekip gitti. Ben onun koyununa baktım, çoğalttım. Seneler geçti ve büyük bir sürü hâline geldi. Bir gün bu işçi çıka geldi ve benden hakkını istedi. Ben de o sürüyü göstererek, ‘İşte bunlardır.’ dedim. ‘Ben fakirim, benimle alay etme!’ deyince; ‘Alay etmiyorum, bir koyunun çoğaldı ve bu hale geldi. Hepsi senin.’ dedim. Adam sevinerek bütün sürüyü alıp götürdü. Rabbim, bu işçinin hakkını Senin rızan için gözettim. Eğer bu amelimden razı olmuş isen, mağaranın ağzını açiver.”

Taş kaydı ve mağaranın ağzı açıldı.14

EN HAYIRLI KAZANÇ

Bu bilgi ve belgelerden sonra şunlar söylenebilir:

1-İş için ibadeti aksatmamalıdır. Bilhassa Bediüzzaman'ın da ifade ettiği gibi, ibadeti yapmakla bütün meşru işlerin de ibadet sayıldığını ve böylece bütün ömrün ahiret hesabına geçtiğini unutmamaktır.

2-Kazancın en hayırlısı alinteri ile çalışıp işe hakkını vererek kazanmaktır.

3-Çalışan insan karşılığını dünyada da, ahirette de mutlaka alır.

4-Hiçbir kimsenin çalışıp hak ettiği kazanç, rızası dışında başkasına yar olmaz.

5-İşçi haklarını gözetmek dünya için berekettir, ahiret için rahmettir. Allah'ın rızasını kazanmaya vesiledir.

6-İşçi haklarını gözetmeyen kul hakkı yemiş olur.

7-İşçiyi işe ortak saymak Allah'ın razı olduğu hukukî bir davranıştır.

8-İşçi işe hakkını vererek çalışır, işveren de işçiye hizmetinin karşılığını tam olarak ve zamanında öderse Allah her ikisinden de razı olur.

9-İşveren de, işçi de birbirinin hakkını gasp etmekten sakınmalıdır. İşveren, hangi

suçu işlemiş olursa olsun, işçinin hakkını ketmetmekten kaçınmalı, işçi de zulüm görse dahi işverenin hukukunu çiğnememelidir.

Dipnotlar:

1- Necm Sûresi: 39.

2- Ankebut Sûresi: 64.

3- Kasas Sûresi: 77.

4- Sözlük, s. 304.

5- A'râf Sûresi: 85.

6- Mâide Sûresi: 8.

7- Kasas Sûresi: 26.

8- Kehf Sûresi: 77.

9- Nesâî, Eymân, 44.

10-Zeylâî, Nasbu'r-Râye, IV, 129; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, IV/97

11- Buhârî, Buyû', 106, İcâre, 12, 15; İbn Mâce, Rehin, 4; A. İbn Hanbel, II, 292.

12 - İbn Mâce, Ticârât, 1.

13- Buhârî, Buyû, 15

14- Buhari, Buyû' 98, İcâre 12; Ebû Dâvud, Buyû' 29